

Zrównoważony rozwój w rachunkowości – metody oceny ekologicznej działalności firm

Mariusz Ściegienka

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: 188166@student.ue.wroc.pl

Patrycja Smejda

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: 188061@student.ue.wroc.pl

Gabriela Krala

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: 188106@student.ue.wroc.pl

© 2025 Mariusz Ściegienka, Patrycja Smejda, Gabriela Krala

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Ściegienka, M., Smejda, P. i Krala, G. (2025). Zrównoważony rozwój w rachunkowości – metody oceny ekologicznej działalności firm. W: P. Bednarek (red.), *Rachunkowość zarządcza w erze globalizacji, zrównoważonego rozwoju i nowych technologii* (s. 111-122). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: Dynamiczny postęp cywilizacyjny współczesnego świata jest z jednej strony źródłem dobrobytu i rozwoju człowieka, z drugiej zaś przyczynia się do różnorodnych zagrożeń, w tym degradacji środowiska. Rozdział przybliży pojęcia rachunkowości zrównoważonego rozwoju, metody oceny przedsięwzięć ekologicznych oraz czynniki wpływające na rozwój koncepcji rachunkowości środowiska. Ponadto zwrócono uwagę na kluczowe strategie ochrony środowiska przedsiębiorstw oraz opisano cykl Deminga, który wspomaga ciągłe doskonalenie procesów zarządzania środowiskowego, pomagając firmom minimalizować ich negatywny wpływ na środowisko. W pracy zastosowano następujące metody badawcze: studia literaturowe, analizę oraz wnioskowanie, a także badanie sondażowe przeprowadzone wśród przedsiębiorców, księgowych oraz osób zajmujących się rachunkowością. Pozwoliło to uzyskać szerszy pogląd na rzeczywiste podejście jednostek gospodarczych, z którymi związani są respondenci, względem poruszonego w artykule tematu.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, środowisko, rachunkowość, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw

1. Wstęp

Zrównoważony rozwój to idea zakładająca rozwój jakości życia uzależniony od potrzeb obecnego pokolenia, które mogą być zaspokojone bez pozbawiania możliwości rozwoju przyszłych pokoleń. Jak wskazuje Ministerstwo Rozwoju i Technologii (b.d.), oznacza to solidarność międzypokoleniową, polegającą na znajdowaniu rozwiązań gwarantujących dalszy wzrost, przy jednoczesnym uwzględnieniu wszystkich grup społecznych i umożliwieniu im czerpania korzyści z rozwoju gospodarczego.

Współczesne wyzwania, takie jak degradacja środowiska naturalnego i ograniczona dostępność zasobów, przyczyniły się do zmiany podejścia w ocenie działalności gospodarczej. Od przedsiębiorstw oczekuje się nie tylko generowania korzyści ekonomicznych, ale także działania zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju. Wzrost świadomości społecznej sprawia, że zagadnienia te zyskują coraz większe znaczenie (Szadzińska, 2013, s. 9).

W ciągu ostatnich dekad rachunkowość znacząco ewoluowała w kontekście zrównoważonego rozwoju. Od początkowej rachunkowości społecznej, przez rachunkowość środowiskową i odpowiedzialność społeczną, przekształciła się w rachunkowość ukierunkowaną na zrównoważony rozwój (Żyżnarska-Dworczak, 2019, s. 48-49). Jej kluczowym zadaniem stało się nie tylko prowadzenie ewidencji i sporządzanie sprawozdań finansowych, ale także dostarczanie informacji umożliwiających ocenę wpływu działalności przedsiębiorstwa na środowisko oraz wspieranie decyzji zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju (Antczak, 2014, s. 11).

Rosnące znaczenie kwestii środowiskowych i społecznych sprawia, że przedsiębiorstwa muszą dostosowywać swoje działania do nowych oczekiwań interesariuszy. Przedsiębiorstwa, które wdrażają zasady zrównoważonego rozwoju, mogą nie tylko minimalizować swój negatywny wpływ na środowisko, ale także budować długofalowe relacje z interesariuszami, co przyczynia się do ich stabilności i przewagi konkurencyjnej.

W rozdziale omówiono metody oceny przedsięwzięć ekologicznych w rachunkowości, stanowiące istotne narzędzie monitorowania wpływu działalności jednostki gospodarczej na środowisko naturalne. Zastosowano metody badawcze, takie jak studia literaturowe, analiza oraz wnioskowanie, a także badanie sondażowe w postaci ankiety przeprowadzonej w maju 2024 roku wśród przedsiębiorców, księgowych oraz osób zajmujących się rachunkowością. Kwestionariusz zawierał pytania dotyczące odpowiedzialności ekologicznej przedsiębiorstw. Praca prezentuje również czynniki wpływające na rozwój rachunkowości środowiska oraz kluczowe strategie ochrony środowiska wdrażane przez podmioty gospodarcze. Wyniki badania wskazują, że mimo rosnącej świadomości ekologicznej wiele przedsiębiorstw napotyka istotne bariery w zakresie implementacji polityk środowiskowych, z czego najczęściej wskazywaną są wysokie koszty ich wdrażania.

Celem rozdziału jest usystematyzowanie wiedzy na temat rachunkowości zrównoważonego rozwoju, z uwzględnieniem metod oceny przedsięwzięć ekologicznych

oraz czynników determinujących rozwój tej koncepcji, a także analiza świadomości ekologicznej przedsiębiorstw oraz podejmowanych przez nie działań na rzecz ochrony środowiska.

2. Metody oceny przedsięwzięć ekologicznych

Metody stosowane do oceny przedsięwzięć ekologicznych w rachunkowości są niezbędne do mierzenia i monitorowania ich wpływu na środowisko. Obrazują one wpływ planowanych inwestycji na środowisko naturalne, co przekłada się na prognozowanie konsekwencji działań przedsiębiorstwa oraz wskazanie innych możliwości rozwiązań mających na celu ich ograniczenie i zapobieganie ich skutkom. Do metod oceny przedsięwzięć ekologicznych należą:

1. Analiza kosztów i korzyści – stosowana jest w przypadkach, w których korzyści i koszty są określone w ekonomicznej postaci. Istotą tej metody jest bilansowanie kosztów określonego projektu wobec oczekiwanych korzyści. Korzyści w tym kontekście to mierzalne i pozytywne efekty ekonomiczne wynikające z realizacji danego przedsięwzięcia, takie jak: zwiększenie przychodów, oszczędności kosztowe, poprawa efektywności operacyjnej, a także wzrost wartości przedsiębiorstwa. Umożliwia to identyfikację rozwiązań charakteryzujących się najwyższą wartością spośród wszystkich możliwych opcji, co przekłada się na pomnażanie bogactwa właścicieli oraz maksymalizację wartości przedsiębiorstwa. Należy jednak pamiętać, że metoda ta wymaga zapewnienia kompleksowego przekazu informacji. Ponadto eliminuje ona czynniki, które nie mogą być określone (Szadzińska, 2013, s. 34). Jej zaletą jest obiektywność oceny, ponieważ eliminuje wpływ subiektywnie dobranych wag, co czyni ją bardziej precyzyjną niż inne metody. Z drugiej strony ogranicza się do analizy wielkości finansowych, pomijając aspekty niemierzalne, które mogą mieć istotne znaczenie w ocenie danego przedsięwzięcia (Strulak-Wójcikiewicz i Łatuszyńska, 2014, s. 112).
2. Analiza kosztów i efektów – zastosowanie jej ma miejsce w sytuacji, gdy korzyści są niewymierne, czyli nie dają się jednoznacznie wyrazić w jednostkach pieniężnych. Efekt to rezultat realizacji danego działania lub projektu, który może być korzystny, lecz trudny do wyceny finansowej. Istotą tej metody jest znalezienie takiego rozwiązania, które pozwoli osiągnąć dane założenie przy najniższych kosztach. W tej analizie koszty są mierzone wyłącznie w jednostkach pieniężnych, natomiast efekty nie są przekładane na pieniężną ocenę wartości. Do ich pomiaru stosuje się jednostki fizyczne, naturalne i umowne lub też różne wskaźniki techniczno-eksploatacyjne, demograficzne i społeczne. Dzięki tej metodzie nie ma potrzeby prognozowania korzyści finansowych, a jej zastosowanie pozwala na wykorzystanie ogólnie dostępnych danych (Szadzińska, 2013, s. 34).
3. Analiza ryzyka i korzyści – metoda wywodząca się z analizy kosztów i korzyści, która uwzględnia kontekst ryzyka. Jej zastosowanie mieści się w obszarze analizy

i oceny różnicy między korzyściami a ryzykiem. Charakteryzuje się elastycznym podejściem do oceny projektów, ponadto nie wymaga tworzenia reguł wykorzystywanych przy podejmowaniu decyzji. Przykładem jej użyteczności jest funkcjonowanie kopalni węgla: z jednej strony zapewnia ona miejsce pracy wielu ludziom, natomiast z drugiej spalanie węgla powoduje dużą emisję zanieczyszczeń. Należy zastanowić się, czy nie lepiej byłoby wybudować elektrownie jądrową, która również zapewni miejsca pracy, a energia w niej produkowana jest „czysta” (Szadzińska, 2013, s. 35).

3. Czynniki wpływające na rozwój koncepcji rachunkowości środowiska

Rachunkowość środowiskowa odgrywa coraz większą rolę w działalności przedsiębiorstw, wspierając ich dążenie do zrównoważonego rozwoju. Firmy coraz częściej muszą uwzględniać aspekty ekologiczne w swojej działalności, dostosowując się do rosnących wymagań oraz oczekiwań. Do czynników wpływających na rozwój rachunkowości środowiska należą:

- Polityka ochrony środowiska w skali kraju (Antczak, 2014, s. 11) – krajowe przepisy i regulacje dotyczące ochrony środowiska mogą wpływać na to, jak firmy prowadzą swoją działalność. Firmy muszą dostosować swoje praktyki rachunkowe do tych przepisów, co może prowadzić do rozwoju rachunkowości środowiskowej.
- Wysokość kar i opłat za zanieczyszczenie i degradację środowiska (Antczak, 2014, s. 11) – wysokie kary i opłaty mogą zniechęcać firmy do prowadzenia działalności szkodliwej dla środowiska. Może to również zachęcić firmy do inwestowania w technologie przyjazne dla środowiska i prowadzenia bardziej zrównoważonej działalności.
- Ulgi dla przedsiębiorców dbających o środowisko (Antczak, 2014, s. 11) – ulgi podatkowe i inne zachęty mogą skłonić firmy do adaptacji praktyk przyjaznych dla środowiska. Może to prowadzić do rozwoju rachunkowości środowiskowej, ponieważ firmy będą musiały śledzić i zgłaszać swoje działania związane z ochroną środowiska.
- Postawa społeczeństwa wobec ekologii oraz jego wpływ na funkcjonowanie firm – wzrost świadomości społecznej na temat kwestii środowiskowych może wpływać na decyzje konsumentów i inwestorów. Firmy, które są postrzegane jako odpowiedzialne środowiskowo, mogą zyskać przewagę konkurencyjną (Aluchna i Mikołajczyk, 2016, s. 12).
- Globalizacja gospodarki (Antczak, 2014, s. 11) – może wpływać na rozwój rachunkowości środowiskowej poprzez promowanie międzynarodowych standardów i praktyk. Firmy działające na arenie międzynarodowej mogą być zmuszone do dostosowania swoich praktyk rachunkowych do tych standardów.
- Regulacje Unii Europejskiej oraz Europejskie Standardy Sprawozdawczości Zrównoważonego Rozwoju (ERSR) – wprowadzenie dyrektywy CSRD, która zastępuje

wcześniejszą dyrektywę NFRD, stanowi istotną zmianę. Rozszerza ona obowiązek raportowania zrównoważonego rozwoju na szerszą grupę podmiotów, uwzględniając także średnie przedsiębiorstwa oraz podmioty spoza UE. Nowe wymogi obejmują m.in. dane dotyczące środowiska, ładu korporacyjnego i odpowiedzialności społecznej. Dyrektywa ta zwiększa przejrzystość i integruje aspekty ESG z raportowaniem przedsiębiorstw (Baumüller i Grbenic, 2021, s. 371). Zmiany te wpisują się w szerszą strategię Unii Europejskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju, której centralnym elementem jest Zielony Ład. Jako fundament polityki ekologicznej UE Zielony Ład stanowi kluczowy element unijnych regulacji, zmierzając do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 roku. Dodatkowo inicjatywa ta ma przyczynić się do umocnienia pozycji gospodarczej Wspólnoty, czyniąc Unię Europejską drugą co do wielkości, nowoczesną i proekologiczną gospodarką świata, opartą na zasadach zrównoważonego rozwoju i troski o środowisko naturalne (Burchard-Dziubińska, 2022, s. 40). W kontekście tych ambitnych celów integralnym elementem wdrażania dyrektywy CSRD są Europejskie Standardy Sprawozdawczości Zrównoważonego Rozwoju (ESRS), które precyzują, jakie informacje przedsiębiorstwa powinny ujmować w swoich raportach. ESRS określają konkretne wymagania dotyczące ujawniania informacji, jakie przedsiębiorstwa powinny zawrzeć w raportach niefinansowych, zapewniając tym samym ich porównywalność, wiarygodność i zgodność z polityką UE w zakresie zrównoważonego rozwoju. ESRS obejmują pięć kluczowych tematów: zmianę klimatu, zanieczyszczenia, zasoby wodne i morskie, bioróżnorodność i ekosystemy oraz wykorzystanie zasobów i gospodarkę o obiegu zamkniętym. Ich celem jest zapewnienie spójności, przejrzystości i wiarygodności danych środowiskowych publikowanych przez przedsiębiorstwa (Velte, 2025, s. 543).

Dynamiczne zmiany w polityce ochrony środowiska, rosnąca świadomość społeczna oraz globalizacja skłaniają jednostki gospodarcze do wdrażania rachunkowości środowiskowej. Przejrzyste raportowanie działań proekologicznych może nie tylko pomóc w spełnieniu wymogów prawnych, ale również budować pozytywny wizerunek przedsiębiorstwa.

4. Kluczowe strategie przedsiębiorstw dotyczące ochrony środowiska

Współczesne przedsiębiorstwa muszą stawić czoła kluczowemu problemowi naszych czasów, jakim jest ochrona środowiska i podnoszenie jego jakości. Wymagania ekologiczne w ich działalności stale rosną, ponieważ obszary, takie jak produkcja, marketing, badania i rozwój, muszą być coraz ściślej powiązane z kwestiami ochrony środowiska. Zrozumienie zarządzania ekologicznego oraz jego popularyzacja stają się zatem bardzo ważne. Niezbędne jest również tworzenie i wdrażanie strategii ekologicznego rozwoju w firmach (Kaczmarek, 2011, s. 507). Wśród strategii możemy wyróżnić:

1. Strategia zachowawcza – przedsiębiorstwo trzyma się jedynie koniecznych przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska, a jego główną motywacją jest unikanie kar oraz chęć utrzymania dobrego imienia firmy (Szadzińska, 2013, s. 90).
2. Strategia technologiczna – wyodrębnia dwa podejścia:
 - 2.1. defensywne – mające na celu zaprzestanie produkcji i użytkowania produktów, które nie spełniają norm środowiskowych. Jednocześnie firma może decydować się na częściową rezygnację z używania przestarzałych technologii, które są mniej efektywne i bardziej szkodliwe dla środowiska, zamiast inwestować w nowoczesne, bardziej ekologiczne rozwiązania. Strategia ta ma na celu ograniczenie negatywnego wpływu działalności przedsiębiorstwa na środowisko, poprzez wycofywanie się z działań niezgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz promowanie innowacyjnych podejść ekologicznych (Wiśniewska, 2004, s. 94);
 - 2.2. innowacyjne – kładzie nacisk na ciągłe poszukiwanie, rozwijanie i wdrażanie nowych technologii, projektów oraz produktów, które są zaprojektowane w taki sposób, aby spełniać coraz bardziej rygorystyczne wymagania dotyczące ochrony środowiska. Obejmuje to eksplorację nowych metod produkcji, zastosowanie bardziej efektywnych procesów oraz tworzenie wyrobów, które są bardziej przyjazne dla środowiska naturalnego. Poprzez ciągłe inwestowanie w innowacje firmy dążą do zmniejszenia negatywnego wpływu swojej działalności na planetę oraz do promowania zrównoważonego rozwoju społecznego i ekologicznego (Szadzińska, 2013, s. 90).
3. Strategia ignorancji – stosowana w jednostkach działających na pograniczu prawa, polegająca na unikaniu przepisów dotyczących ochrony środowiska, które mogą prowadzić do zmniejszenia zysku. Skupia się na osiągnięciu jak największych dochodów, bez względu na koszt środowiskowy (Szadzińska, 2013, s. 90).
4. Strategia adaptacyjna – przedstawia przeciwną postawę wobec strategii ignorancji. Obejmuje wymagania środowiskowe i wdrożenie ich do działalności firmy. Skutkuje wzrostem poparcia społeczeństwa, świadomego zagrożeń środowiskowych oraz buduje wizerunek przedsiębiorstwa jako proekologicznego. Dzięki temu jednostka zyskuje wyższą pozycję na rynku wśród konkurentów (Szadzińska, 2013, s. 91).
5. Strategia interesariuszy – bierze pod uwagę oczekiwania, postawę i wartości interesariuszy. Przedsiębiorstwo stosujące tę strategię przedstawia elastyczną postawę, która jest otwarta na zmiany oraz propozycje z zewnątrz (Szadzińska, 2013, s. 91).
6. Strategia ciemnozielona – zakłada, że przedsiębiorstwa powinny kłaść nacisk na wartości ekologiczne równie mocno jak na osiąganie zysków. W ramach tej strategii działalność firm opiera się na zasadzie minimalizacji negatywnego wpływu na środowisko naturalne. Oznacza to, że przedsiębiorstwa podejmują świadome działania, aby unikać degradacji środowiska przyrodniczego poprzez zrównoważone gospodarowanie zasobami, redukcję emisji szkodliwych substancji, opty-

malizację procesów produkcyjnych pod kątem ekologicznym oraz promowanie odpowiedzialnych praktyk biznesowych, które uwzględniają aspekty ochrony środowiska. W strategii ciemnozielonej priorytetem staje się współistnienie działalności gospodarczej z naturą, co może przyczynić się zarówno do poprawy stanu środowiska, jak i do budowania pozytywnego wizerunku przedsiębiorstwa jako odpowiedzialnego społecznie i ekologicznie (Szadziwska, 2013, s. 91-92).

Dobór odpowiedniej strategii ekologicznej ma duże znaczenie dla funkcjonowania współczesnych przedsiębiorstw, wpływając zarówno na ich wizerunek, jak i na rentowność. Przedsiębiorstwa wdrażające działania proekologiczne zyskują przewagę konkurencyjną oraz budują pozytywne relacje z interesariuszami. W obliczu rosnących wyzwań środowiskowych odpowiedzialne podejście do ekologii może stać się kluczowym elementem długoterminowego sukcesu przedsiębiorstwa.

5. Elementy zarządzania środowiskowego zgodnie z cyklem Deminga

Cykl PDCA (*Plan-Do-Check-Act*) to metoda wdrażania zaplanowanych działań, stworzona przez amerykańskiego statystyka Williama Edwardsa Deminga. Cykl ten, pomimo upływu czasu, nadal uważany jest za narzędzie koncepcji ciągłego doskonalenia, które odgrywa znaczącą rolę w dzisiejszym świecie biznesu (Wawer, M. (b.d.)). Proces ten składa się z czterech elementów wspomagających proces ciągłego doskonalenia (Myszewski, 2009, s. 65):

1. Planowanie – etap, w którym stawia się hipotezę oraz określa plan działania, a także cele i spodziewane rezultaty. Dokonuje się dokładnej analizy obecnej sytuacji, aby określić potrzebne czynności pozwalające osiągnąć jak najwyższy wynik (Balon, 2008, s. 19). W kwestii zrównoważonego rozwoju rachunkowości należy się skupić na ustaleniu polityki środowiskowej, a następnie jej celów i zadań, pomagających opracować program środowiskowy.
2. Wykonanie – zajęcie się realizacją planu, który zawiera elementy pozwalające wdrożyć procedury i opracowany program zarządzania środowiskowego. Na tym etapie ważnym aspektem jest dobrze skonstruowany system informacyjno-komunikacyjny, a także dokumentacja. Jego celem jest nieustanne poszukiwanie metod zmniejszenia negatywnego wpływu jednostki gospodarczej na środowisko naturalne.
3. Sprawdzenie – polega na ocenie skuteczności wdrożonego programu. Regularna analiza porównawcza stanu faktycznego ze stanem planowanym pozwala na bieżąco kontrolować realizację założeń. Umożliwia to zobrazowanie i zrozumienie, czy działania wykonywane przez jednostkę przynoszą oczekiwane efekty (Walasek i in., 2015, s. 59). W przeciwnym wypadku zarząd powinien wziąć pod uwagę modyfikację planu.
4. Poprawa / reakcja – koncentruje się na analizie wyników oraz wprowadzaniu ulepszeń, aby zwiększyć efektywność procesów i jakość produktów. Polega on na iden-

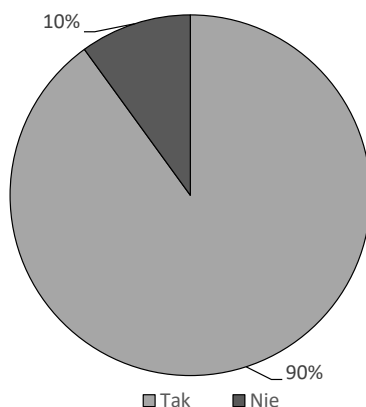
tyfikacji przyczyn odchyień od założonych celów oraz wdrażaniu odpowiednich działań korygujących, które pozwolą zoptymalizować przyszłe działania organizacji (Balon, 2008, s. 20-21). W efekcie cykl powraca do etapu planowania i wdrażania, dlatego też cykl ten został określony jako „proces ciągłego doskonalenia”.

6. Metodyka i wyniki badań

W celu pozyskania danych empirycznych przeprowadzono badanie ankietowe skierowane do przedsiębiorców, księgowych oraz osób zajmujących się rachunkowością. Uzyskano 120 kompletnych odpowiedzi, jednak ze względu na przyjęty sposób dystrybucji kwestionariusza nie było możliwe precyzyjne określenie liczby osób, do których dotarła ankieta, co uniemożliwia oszacowanie wskaźnika zwrotności. Kwestionariusz ankiety zawierał cztery pytania zamknięte oraz jedno pytanie otwarte, które dotyczyły kwestii związanych z odpowiedzialnością ekologiczną przedsiębiorstw. Badanie zostało przeprowadzone w maju 2024 roku, przy wykorzystaniu formularzy *online*, co umożliwiło dotarcie do szerokiego kręgu respondentów. Ankieta została udostępniona w grupach kierunkowych studentów kierunków „rachunkowość i controlling” oraz „rachunkowość i podatki” na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu, utworzonych na komunikatorze Messenger, a także w grupach dyskusyjnych na Facebooku poświęconych tematyce księgowości. Do udziału w badaniu zapraszano wyłącznie księgowych oraz przedsiębiorców, co było wyraźnie zaznaczone w treści komunikatu towarzyszącego ankiecie. Proces zbierania danych przebiegał z zachowaniem pełnej anonimowości, co miało na celu zwiększenie wiarygodności i rzetelności uzyskanych wyników.

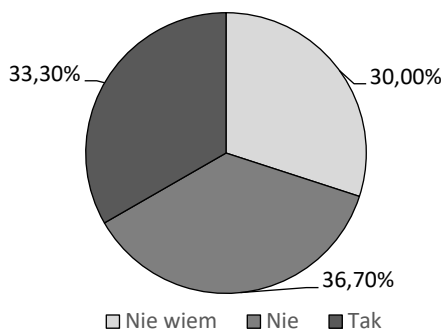
Znaczna większość ankietowanych (90%) uważa, że wzrastające zanieczyszczenia środowiska mają wpływ na działalność przedsiębiorstw.

Wniosek: Oznacza to, iż coraz więcej jednostek gospodarczych jest świadomych konsekwencji zaniedbania środowiska.

Rys. 1. Odpowiedź na pytanie: „Czy uważasz, że wzrastające zanieczyszczenie środowiska ma wpływ na działalność przedsiębiorstw?”

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

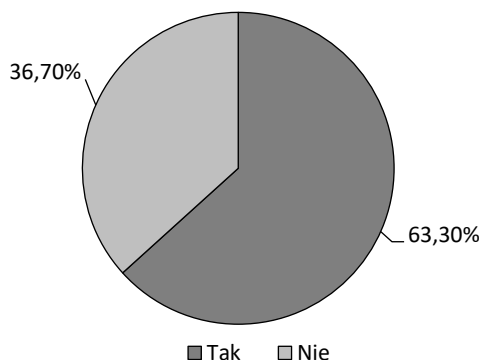
Rys. 2. Odpowiedź na pytanie: „Czy przedsiębiorstwo, z którym jesteś związany/związana, prowadzi badania nad wpływem swojej działalności na środowisko?”

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

W przypadku pytania „Czy przedsiębiorstwo, z którym jesteś związany/związana, prowadzi badania nad wpływem swojej działalności na środowisko?” zdania były podzielone równomiernie. Niepokojące jest to, że aż 36,7% ankietowanych stwierdziło, że przedsiębiorstwo, w którym pracują, nie prowadzi żadnych badań środowiskowych. Dodatkowo można przypuszczać, że 30% osób, które wybrały odpowiedź „nie wiem”, również zalicza się do wyżej wspomnianej grupy. Jednostki, które prowadzą takie badania zwykle informują o tym swoich interesariuszy.

Wniosek: Mimo rosnącej świadomości zagrożeń ekologicznych, niewielka liczba przedsiębiorstw próbuje im przeciwdziałać.

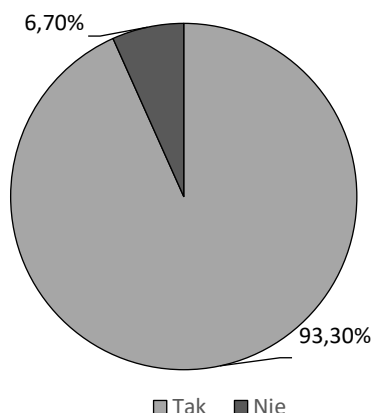
Aż 63,3% ankietowanych wskazało, że w miejscach, w których pracują, nie zostały wdrożone żadne programy ani polityki związane z ochroną środowiska. Jedynie 36,7% przyznaje, że w ich przedsiębiorstwach zostały podjęte próby dostosowania się do zmieniającej się rzeczywistości.

Rys. 3. Odpowiedź na pytanie: „Czy Twoje przedsiębiorstwo wdrożyło jakieś programy lub polityki związane z ochroną środowiska?”

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Wniosek: Można przypuszczać, że główną przyczyną takich odpowiedzi są wysokie koszty wdrożenia polityki lub programu środowiskowego.

Rys. 4. Odpowiedź na pytanie: „Czy uważasz, że przedsiębiorstwa powinny ponosić większą odpowiedzialność za swoje działania ekologiczne?”

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Prawie wszyscy ankietowani uważają, że przedsiębiorstwa powinny ponosić odpowiedzialność za swoje działania ekologiczne.

Wniosek: Utwierdzono się w przekonaniu, że pracownicy wyrażają chęci dbania o środowisko. Natomiast przedsiębiorstwa, w których pracują, nie podejmują znaczących kroków w tym kierunku. Wynikać to może z wielu przyczyn, m.in. z wysokich kosztów wdrożeniowych oraz braku w kadrze pracowniczej osoby z odpowiednimi kompetencjami do przygotowania i wdrożenia takich programów.

Ostatnie pytanie zawarte w kwestionariuszu miało charakter otwarty i umożliwiała respondentom swobodne wyrażenie opinii. Brzmiało ono następująco: „Jakie działania podejmuje przedsiębiorstwo, z którym jest Pan/Pani związany/a, w związku z rachunkowością zrównoważonego rozwoju?”

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że przedsiębiorstwa coraz częściej podejmują działania ukierunkowane na realizację założeń zrównoważonego rozwoju. Na podstawie odpowiedzi można zaobserwować, że w firmach tych występuje wyraźny wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii w postaci paneli fotowoltaicznych oraz korzystania z regulatorów pogodowych, tj. pogodówek montowanych w celu obniżenia zużycia energii cieplnej. Część przedsiębiorstw sporządza niefinansowe sprawozdania z zakresu społecznej odpowiedzialności. Dodatkowo przedsiębiorstwa w celu obniżenia emisji spalin zastępują pojazdy spalinowe elektrycznymi. Ponadto firmy poszukują możliwości wtórnego używania różnego typu opakowań. Skupiają się na optymalizacji transportów przez wdrażanie bardziej efektywnych rozwiązań logistycznych.

7. Zakończenie

Z pełnym przekonaniem można stwierdzić, że epoka prostej rachunkowości minęła. Coraz więcej przedsiębiorstw zdaje sobie sprawę, że należy dbać również o kwestie środowiskowe. Pojawia się coraz więcej czynników wpływających na koncepcję rachunkowości zrównoważonego rozwoju. Ponadto jednostki gospodarcze mają większy dostęp do nowoczesnych strategii i metod propagujących zrównoważony rozwój. Z danych empirycznych uzyskanych z ankiet wynika, że pomimo wysokiej świadomości zagrożeń nie wszystkie jednostki gospodarcze decydują się na działania przeciwdziałające degradacji środowiska. Mimo to, w porównaniu z ostatnią dekadą możemy zauważyć, że firmy podejmują więcej kroków, aby prowadzić przedsiębiorstwa zgodnie z ideą rachunkowości zrównoważonego rozwoju.

Mimo że badanie dostarcza cennych informacji, należy stwierdzić, że każde badanie ma swoje ograniczenia, które mogą wpływać na jego wyniki. W przypadku omówionej w niniejszym artykule analizy główną przeszkodą było ograniczenie czasowe, które uniemożliwiło przeprowadzenie jej na szerszą skalę i dotarcie do większej liczby respondentów. Dodatkowo próba badawcza była ograniczona, co może wpływać na reprezentatywność wyników. W związku z tym wyniki uzyskane w ramach tego badania nie mogą być uznane za w pełni uniwersalne, a ich stosowanie w szerszym kontekście wymaga dalszej weryfikacji. Kolejnym ograniczeniem jest zakres tematyczny badania, który koncentrował się głównie na analizie świadomości ekologicznej przedsiębiorstw oraz podejmowanych przez nie działań na rzecz ochrony środowiska. W przyszłości możliwe będzie rozszerzenie badań o tematykę zawartą w analizie literatury o obszary, takie jak: metody oceny przedsięwzięć ekologicznych, przyjmowane strategie w zakresie zarządzania środowiskiem oraz etapy wdrażania zarządzania środowiskiem. Realizacja takich badań pozwoli na lepsze zrozumienie mechanizmów wpływających na wdrażanie działań proekologicznych w praktyce gospodarczej.

Literatura

- Aluchna, M. i Mikołajczyk, O. (2016). Akcjonariusze vs. Interesariusze. Przypadek raportowania zintegrowanego. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (436), 21-29.
- Antczak, J. (2014). Informacje o środowisku w systemie rachunkowości. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (329), 11-18.
- Balon, U. W. (red.). (2008). *Doskonalenie systemu jakości z wykorzystaniem modelu PDCA*. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.
- Baumüller, J. i Grbenic, S. (2021). Moving from Non-financial to Sustainability Reporting: Analyzing the EU Commission's Proposal for a Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization*.
- Bojańczyk, M. (2014). *Bezpieczeństwo ekonomiczne w niestabilnej gospodarce światowej*. Akademia Finansów i Biznesu Vistula w Warszawie.
- Burchard-Dziubińska, M. (2022). *W poszukiwaniu zielonego ładu*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

- Kaczmarek, B. (2011). *Formułowanie polityki i strategii ekologicznego rozwoju przedsiębiorstwa – zarys problematyki*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kuzior, A. i Strojek, M. (1995). Co wiedzą księgowi o „zielonej” rachunkowości? *Zeszyty Teoretyczne Rady Naukowej*, (33), 34-41.
- Ministerstwo Rozwoju i Technologii. (b.d.). *Zrównoważony rozwój*. Pobrano 10 maja 2024 r. z <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/zrownowazony-rozwoj>
- Myszewski, J. (2009). *Po prosu jakość. Podręcznik zarządzania jakością*. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne Spółka z o.o.
- Szadziewska, A. (2013). *Sprawozdawcze i zarządcze aspekty rachunkowości środowiskowej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Strulak-Wójcikiewicz, R. i Łatuszyńska, M. (2014). *Metody oceny oddziaływania przedsięwzięć inwestycyjnych na środowisko naturalne*. Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Velte, P. (2025). A literature review concerning the non-carbon-related environmental goals of the EU Taxonomy Regulation and the European Sustainability Reporting Standards (ESRS). *Journal of Global Responsibility*, 16(3), 542-568.
- Walasek, T., Kucharczyk, Z., Morawska-Walasek, D., Moryń-Kucharczyk, E. i Baran, J. (2015). Doskonalenie jakości kursu e-learningowego w oparciu o cykl Deminga. *Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej*, (41), 57-62.
- Wawer, M. (b.d.). *Cykl PDCA*. Pobrano 20 maja 2024 r. z <https://leanactionplan.pl/cykl-pdca/>
- Wiśniewska, A. W. (red.). (2004). *Strategie proekologiczne w zarządzaniu przedsiębiorstwem*. Uniwersytet Gdański z PEAK.
- Zyznarska-Dworczak, B. (2019). *Rachunkowość zrównoważona w ujęciu kognitywno-teoretycznym*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

Sustainable Development in Accounting – Methods of Assessing the Environmental Performance of Companies

Abstract: The dynamic civilizational progress of the modern world is, on one hand, a source of prosperity and human development, and on the other hand, it contributes to threats like environmental degradation. This chapter introduces the concepts of sustainable development accounting, methods of evaluating ecological projects, and factors influencing the development of environmental accounting. It highlights key environmental protection strategies of enterprises and describes the Deming Cycle, which supports the continuous improvement of environmental management processes, helping companies minimise their negative impact on the environment. The following research methods were applied in the study: literature review, analysis and inference, as well as a survey conducted among entrepreneurs, accountants, and individuals involved in accounting. This made it possible to obtain a broader view of how the business entities associated with the respondents approach the topic discussed in this chapter.

Keywords: sustainable development, environment, accounting, corporate social responsibility